

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 12. Lýsingaprisur fyri petitreglu: 40 oyru á 1. síðu, 30 oyru á 3. og 4. síðu. Leygardagin 25. mars 1944. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, og kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið 18. árg.

Skrivingarháttur og mentunnarstøða.

Tað fer at vera hættisligt fyri eins navn og umdømi, sum nú er vordíð, at koma fram við nøkrum viðvíkjandi politiskum lívi í Føroyum s. t. d. at seta fram alment átfínningar, ið kundu nert við bløð her á landi ella tann politik, ið hesi bløð umboða og verja.

Nú ið seinastuni er í bløðum komið fram ymisk hugskot viðvíkjandi hesi politisku ófriðatið, vit hava haft í so nógv ár, og kannað er um orsökir til hennara og ábyrgd fyri henni. Ein fer at loyva sær at kalla, at hesi hugskot hava verið sáttliga og sakliga framflutt, og at slíkar áskoðanir uttan fyri teir stríðandi partarnar í einum semingaranda skuldu verið fyri neyðini og ikki verið grundir til at lagt tær undir at haft ringt í kvittanum.

Bæði bløð og flokkar her á landi siga seg at verja ta demokratisku hugsjónina, og eingin politisk hugsjón skuldi giingið í tað bord at eggja monnum til tolsemi og skiljan, skilja hugsan mótsæðumanns síns og um ikki geva eftir og beina vegin semjast so tó linka um stríðshættirnar og koma til sættar um okkurt stríðsevni.

Hesi nevndu hugskot hefur nú elvt okkara *stersta, elsta, mest lisa* og *av nógvum hátt mettað bladi* »Dimmalætting« í tveimum oddagreinum at taka W. Heinesen og tann, ið skriar hesar reglur undir hond og sýna teir og verk teirra fyri lesarum sínum.

Tað er einki at siga til at svarað verður til atfínningar, og at eins støða í hesum og hasum málum verður vordur vard og frágreidd. Men innihald og tónalag í hesum aftursverum eru so greiflig og ódámilig og samtíðis so býttislig, at leitast skal við ljósi fyri at finna teirra maka.

Tað, fyrru ferðina var lagið meira hólgt. Tá var eymkandi hildið, at Sambandsrørslan vordur avmálað sum ein brotsmaður eins og í eini kriminalroman. Og greinskriverin legði so ikki lag í annað enn forhánsliga at veittra »Løg og forbandet Digt« aftaná ørvitishevdinum.

Men seinru ferð harðnar, og endin verður eitt so minniligt petti í føroyskari blaðskrivning ár 1944, at tað gongur valla úr minni.

— Ein kann so hjartaliga taka undir við »Tingakrossi« og siga at tað liggur í ljósmála eitt *andligt myrkur*, ið er at ógvast yvir.

Bláðstjóri »Dimmalættingar« plægdi ikki at spilla burtur rúmd í bláði sínum við at umrøða royndirnar í føroyskum bókmentum — ella fyri alt tað nøkrum bókmentum — men her var eitt so frálíkt høvi til at lata gallið renna oman yvir tær, sum eru í hondum »W. Heinesen og samtíðis« og binda álopið í ein so eiggiligan krans av óhugnaligum ókunnugum orðum, sum bert slíkur maður man vera førur fyri. Savnið er, hóast eiturkent, áhugavert, og tað má vera loyvt at henta nakrar blómur burtur úr fyri at sýna fram:

Erotiske Baptister, filosofiske Alkoholister, og pornografisk Omelet....

Ja, vit vita at maðurin elskar fremmand orð og dæmar at balla hugsan sína inn í ein ógreiddan, bronglutun stíl, men her hefur hann so sanniliga verið heppin. Hvussu mundi slíkt orðalag »tikið seg út« á goðum føroyskum máli?

Men ein má spyrja, er hesin atburður ókunnigur. Er ikki hetta siðurin at fáa fólk at hugsa sær mótsæðumannin sum ein ósiðiligan sjúkling eitt ið er forfallið og eggjar til allar ringar lastir. Minnst vit ikki, at sjálvstýrismenn vóru sagdir at vera Gudleysir, brennivinskærir og onnur vána lýti. Bláð teirra var ófýggjablað, tað tókst ikki við berum hondum, ein mátti vera í vøttum eila hanskum, skuldi hann nerta við tað.

Óg nú er tað W. Heinesen, Martin Joensen og aðrir, ið roynt hava at skriva eitt sindur, ið verða fluttir fram sum slík, ið elska at skriva um ónærslig evni og persónar, ófólkaligir beinavegin, pornografískar skriftir, ið seldar verða á loyningum, og eingi hampafólk fáa seg til at keypa ella lesa.

Men skilafólk og mentað fólk duga at gjøgnum skoða slíkan atburð og duga at døma slíka áskoðan, slíkan dóm um bókur.

Tann, sum lesur heinsugitnar bókur, veit, at rættur høvundur skýggjar ikki at leggja fram evni og viðurskifti, ið tykjast kunnu óhugnalig og ódámilig, tí at hann

á tann hátt best lýsir mannalív og mannasál í allar avkrókar. Ein kann siga, at tað eru nettupp teir stóru moralistarnir, samfelagsrevsararnir og mannalýsararnir, sum í verðaldarskaldskapinum havagrandskað og lýst tað dimma og samansetta í sálarlivi menniskjans og rangsiðurnar í mannasamfelaginum fyri á tann hátt at spekja mann og samfelag.

Shakespeare, Dostojevski og aðrir stórmenn í klassiskum bókmentum hava persónar og »scenes«, sum mangan eru ótyðlig og kunnu geva lesarum eina óhugnis kenslu. Og fara vit til nútíðar skaldskap, so finna vit mongd av djúpum verkum, sum langt í frá fírnast at siga frá spilluni, sum er í menniskjanum.

W. Heinesen er høvundur, sum hefur fingið gott skoðamál í útlandinum. Danskir umrøðarar hava einmælt givið honum rós. Hansara bókur eru týddar til onnur mál. *Noatun* kem á enskum fyri nøkrum árum síðan, og fylgiblað »Times«, hitt gitna veraldarblaðið, hevði góð orð um bókina. Føroyskar bókmentir eru ungar í getum, og teir, ið royna seg har, vita væl, at tær hava stór brek, og ivaleyst eru allir takksamir fyri leiðbeiningar og sakligar atfínningar, men vilja hvessa frá sær, tá ið órættvíst og við illvilja verður høgt í tær.

Hesar greinir »Dimmalættingar« noyða bert ein at úttala sin harm um, at hetta blað, sum kemur so víða í Føroyum, skal hava tikið sær uppá at umboða eitt mentunar land sum Danmark og eggjar ein til at taka upp aftur blaðsins egnu orð í *Skatten i Lerkar* og siga at illa má verða burtur úr, skal so vordíð, sum stjórnnar hesum bláði, standa fyri mentunnarstandinum í landinum.

Martin Joensen.

Skip úr Svøríki

Tað er ikki legið, um menn dag og dagliga spyrja, hvussu vordíð ið verður við skipum úr Svøríki, hvat tey fara at kosta, og hvussu tey verða at betala, um alt krevist kontant ella um menn kunnu arbeiða tey út o. s. fr.

At svenskarar skulu hava alt kontant fyri skipini, eru allir menn greiðir yvir, so hesin spurningur um kontant ella avbetaling skal skiljast soleiðis, at menn vilja vita, um teir kunna vænta at fáa so lagalig lán, at tað verður gjørligt hjá fiskimannum at fáa nøkur av skipunum at eiga.

Eg eri ikki førur fyri at greiða henda spurning; men hann er mangan av fiskimannum framsettur fyri mær, og eg føli tað tí sum mína skyldu at flyta hann víðari fram soleiðis, at limir av landsnevndini ella aðrir, sum vita greiðu á slíkum, skulu fáa høvi at úttala seg.

Allir menn eru greiðir yvir, at tað gongur best, tá ið fiskimenn sjálvir eiga teirra før. Tað er grundin til at Esbjergar fiskimenn kunna halda tað so væl gangandi. Teir selja og keypa alt sjálvir og eru reiðarar sjálvir, hava sína egnu skútu, ið teir elska sum ein góðan vin og rækja so væl sum seg sjálvir. Teir ansa eftir, at alt er í lagi, og teir mála, vaska og pussa, so alt skínur bæði seint og tíðliga. Tað er hugnaligt at siggja eitt tílíkt far, og tað er hugnaligt at vera har innanborða. Soleiðis verður tað einans, tá ið menn eiga farið sjálvir. Við tí máli fyri eyga, at okkara fiskimenn skulu kunna gerast eigarar av fiskiferunum, megu vit Føroyingar allir sum ein arbeiða.

Mangir góðir menn hava roynt at keypa sær skip, hava fingið 80% av keypssummini frá tí danska fiskaribankanum, deils sum tilskot og deils sum lán; men alikavæl hava teir mist skipið beinan vegin.

Nær er orsökini? Hon kann vera ymisk, men ofta hefur tað verið tað, at maðurin hefur latið allan sín egna pening fyri at rinda tey seinastu 20% av keypssummini. Tá ið so skipið lá í Føroyum, átti eigarin einki eftir av peningi og kundi soleiðis ikki reiða skipið út; men mátti biðja ein útgerðarmann reiða sær tað út, og afturfyri bant hann seg til at selja fiskin til hansara. At keypa dyrt og selja biligt vordur so tann lagnan ið hesin maður fekk, inntil hann misti skipið og alt, sum hann hevði sett í tað av peningi. Hesar sorgarsøgurnar eru mangar, og tær skal eg ikki endurnýggja á hesum sinni meira enn somikið, at vit megu ansa eftir at ikki somu